

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Anders Wesslén
Museiavdelningen

Yttrande
2025-06-04

Dnr
RAÄ-2025-1392
Klassificering
1.5.2
Ert dnr: Ku2025/00416

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss – Statens maritima och transporthistoriska museers och Statens försvarshistoriska museers redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring (Ku2025/00416)

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet tillstyrker förslaget om organisationsförändring men har synpunkter gällande förslag på ny instruktion och nytt namn på myndigheten. När det gäller förslaget att ersätta "försvaret" med "totalförsvaret" i den gemensamma myndighetens nya instruktion bedömer Riksantikvarieämbetet att ändringen bör motiveras ytterligare. Myndighetens nya namn bör tydligt signalera myndighetens ansvarsområden, försvars- och transporthistoria.

Ärendet

Regeringen efterfrågar synpunkter från Riksantikvarieämbetet på bedömningar och förslag i redovisningen som Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) och Statens försvarshistoriska museer (SFHM) gemensamt lämnat om organisationsförändring.

Synpunkter på bedömningar och förslag i redovisningen

Riksantikvarieämbetet instämmer i att den enskilt största fördelen med organisationsförändringen är att de tre försvarshistoriska museerna Armémuseum, Flygvapenmuseum och Marinmuseum ingår i en och samma myndighet.

Förslagen är rimliga och väl avvägda, till exempel förslaget om inrättandet av ett insynsråd och att myndigheten förblir en enrådighetsmyndighet. Detsamma gäller redovisade konsekvensanalyser av

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Anders Wesslén
Museiavdelningen

Yttrande
2025-06-04

Dnr
RAÄ-2025-1392
Klassificering
1.5.2
Ert dnr: Ku2025/00416

ett inordnande av SFHM i den större myndigheten SMTM, till exempel det arbete som följer med att avveckla en myndighet.¹

För- och nackdelar med att myndigheternas uppgifter läggs samman

Riksantikvarieämbetet kan förstå redovisningens slutsats att fördelarna med ett inordnade sammantaget överväger nackdelarna. På sikt kan museerna stärkas av att samlas i en myndighet. Detta gäller inte minst inom områden som samlingsförvaltning – där det kan bli fråga om gemensamma magasinlösningar, säkerhets- och beredskapshöjande åtgärder – och kunskapsupbyggnad – gemensamma insatser inom forskning och utveckling – samt stödet till det civila samhällets organisationer.

Risker för negativ påverkan på verksamheterna på kort och lång sikt

Riksantikvarieämbetet noterar att en organisationsförändring på kort sikt kan påverka förestående eller pågående renoverings- och utvecklingsprojekt negativt, genom exempelvis resursbrist.

Eventuella överlappande uppgifter i de båda myndigheterna

Myndigheterna har tidigare samverkat kring det försvarshistoriska kulturarvet i förhållande till civilsamhället. Till exempel har SMTM och SFHM under flera år, fram till 2024, gemensamt stöttat museer runtom i landet enligt Förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

Att detta stöd till mindre museer samlas i en myndighet med både försvarshistorisk, transporthistorisk och maritim kompetens är positivt. Nätverk knutna till respektive myndighet eller ämnesområde kan också överlappa varandra.

Analys av ekonomiska, verksamhetsmässiga och personella konsekvenser på kort respektive lång sikt, särskilt konsekvenserna för kompetensförsörjningen

SMTM:s redovisade utgångspunkt är att myndighetens idag rådande organisationsstruktur fortsatt ska gälla. Den befintliga organisationen kännetecknas av samorganiserade funktioner, och på den punkten skiljer sig museimyndigheterna åt idag.

Riksantikvarieämbetet noterar att ett inordnande av Armémuseum och Flygvapenmuseum i den nya organisationsstrukturen kan vara förenat med svårigheter på kort sikt.

¹ Bedömningarna påminner om de redovisade i Statskontoret 2021:15 En analys av organisationsstrukturen för museimyndigheterna.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Anders Wesslén
Museiavdelningen

Yttrande
2025-06-04

Dnr
RAÄ-2025-1392
Klassificering
1.5.2
Ert dnr: Ku2025/00416

Lokalbehov vid en organisationsförändring

SFHM tydliggör att det inte finns något egentligt utrymme för effektivisering avseende kontors- och museilokaler, på grund av ett redan genomfört arbete. När det gäller magasin flaggar SMTM i redovisningen för att behovet av nya lokaler är akut för delar av samlingarna.

Organisationsförändringen öppnar upp för samlokalisering.

Förslag till nödvändiga författningsändringar, inklusive ändamålsenliga ändringar i förordning med instruktion

Riksantikvarieämbetet noterar särskilt en ändring i förslaget till instruktion för den nya myndigheten:

I det nya förslaget, 2 § punkt 6, har den nu gällande skrivningen "försvarets roll i samhällsutvecklingen" ersatts av "totalförsvarets roll i samhällsutvecklingen".² Skälet som anges "är att det förtydligar att både det militära och civila försvaret ingår i uppdraget, såsom det har tolkats av SFHM".

Riksantikvarieämbetet anser att en vidgad tolkning av myndighetens uppdrag bör motiveras ytterligare innan en omskrivning kommer till stånd.

Det handlar om att säkerställa kompetens inom myndigheten – eftersom ämnesområdet utvidgas till att omfatta fler samhällssektorer i förhållande till krig och beredskap – och om att göra gränsdragningar för myndighetens uppdrag i förhållande till andra myndigheter, organisationer och ämnesområden.

Statens försvarshistoriska museers kunskapsuppbyggnad har genom åren främst gällt det militära försvaret och frivilliga försvarsorganisationer.

Totalförsvaret är samtidigt ett relativt modernt begrepp³ som kännetecknar Sverige från efterkrigstiden. Myndighetens uppdrag spänner över en betydligt längre tidsperiod, åtminstone tillbaka till 1500-talet, varför totalförsvarets roll i samhällsutvecklingen inte är att betrakta som en heltäckande formulering.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker i övrigt förslaget om ny instruktion enligt 11.2 i redovisningen.

Riksantikvarieämbetet bedömer vidare det som positivt att de försvarshistoriska museerna kan komma att omfattas av skrivningen "2 § Myndigheten ska särskilt [...] 3. lämna information, råd och annan hjälp till regionala och lokala museer samt stödja ideellt arbete inom myndighetens verksamhetsområde, [...]".

² Se 1 § i Förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer.

³ Enligt SAOB belagt sedan 1951.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Anders Wesslén
Museiavdelningen

Yttrande
2025-06-04

Dnr
RAÄ-2025-1392
Klassificering
1.5.2
Ert dnr: Ku2025/00416

Nytt namn på myndigheten

Redovisningen klargör att det är SMTM:s utgångspunkt att fortsatt värna respektive museums varumärke. Myndigheterna föreslår "Statens museer" som den gemensamma myndighetens namn, med ett tillägg (till exempel "för maritim-, transport- och försvarshistoria").

Riksantikvarieämbetet är av åsikten att myndighetens nya namn tydligt bör avspegla dess ämnesområden, det vill säga försvars- och transporthistoria.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av utredaren Anders Wesslén. Även vik. överantikvarien Eric Fugeläng, tf. chefsjuristen Maria Barkin och enhetschefen Annelie Kurttila har varit med om den slutliga handläggningen.

Detta beslut har bekräftats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till: teresia.stahle.lofgren@regeringskansliet.se